

УДК 343.137

Є. О. Курта

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)*

О. В. Фролов

*старший викладач кафедри приватної охоронної діяльності
(Інститут управління і права ЗНТУ)*

УКЛАДАННЯ КОМПРОМІСУ ЯК УМОВА ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Про доцільність укладання компромісу у кримінальному провадженні свідчить зарубіжний досвід, зокрема країн Західної Європи. Вони сьогодні працюють над удосконаленням юридичних норм на підставі чітко відпрацьованої системи стимулювання законослухняної поведінки колишніх правопорушників, намагаючись досягти максимально можливої злагодженості між державою та особами, які порушили закон, шляхом подальшого вдосконалення компромісних норм і розширення їхніх можливостей. Поняття компромісу у західному суспільстві втратив абстрактно-теоретичний характер і набув інструментального змісту, як засобу досягнення практичних цілей, які сприяють втіленню основних завдань кримінально-правової боротьби зі злочинністю. Це стає дійсно

© Курта Є. О., Фролов О. В., 2014

© Національний університет «Острозька академія», 2014

-
- Укладання компромісу як умова вирішення завдань кримінального провадження / Є. О. Курта, О. В. Фролов // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kyozkp.pdf>.

можливим лише після досягнення певних домовленостей між суб'єктами, - учасниками компромісної угоди. Така форма компромісу зосереджує увагу на суб'єктивних вольових аспектах, свідомому й цілеспрямованому зближенні позицій сторін, а також регулює суперечні погляди [1, с. 27].

Дослідження окремих аспектів укладання компромісу у кримінальному провадженні, зокрема на стадії досудового розслідування проводилися наступними науковцям Х.Д. Алікперовим, В.М. Верещак, Ю.П. Гармаєвим, К.Б. Калиновським, О.А. Парфило, С.К. Побережним, В.М. Тертишником, С.М. Туркотою, Г.О. Усатим та іншими.

Після прийняття 13 квітня 2012 року та набрання чинності 20 листопада 2012 року Кримінального процесуального кодексу України розширилися можливості укладання компромісу у кримінальному провадженні. Але можливості укладання компромісних угод у кримінальному провадженні недостатньо ґрунтовно розглянуті у науковій літературі і викликає низку запитань у практичній діяльності працівників слідчих підрозділів.

Мета статті полягає у дослідженні можливості укладання компромісу у кримінальному провадженні як умови досягнення його завдань.

Зі змісту ст. 2 чинного Кримінального процесуального кодексу України випливає три завдання кримінального судочинства:

1. захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;
2. охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження;
3. забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру

▪ Укладання компромісу як умова вирішення завдань кримінального провадження / Є. О. Курта, О. В. Фролов // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kyozkp.pdf>.

своєї вини, жодний невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Вирішенню зазначених завдань може сприяти укладання компромісних угод у кримінальному провадженні, зокрема на стадії досудового розслідування.

Необхідність застосування компромісу на стадії досудового розслідування обумовлена тим, що відмова від застосування системи взаємних поступок може призвести до виникнення під час розслідування злочинів безвихідних ситуацій. Водночас укладання компромісу сприятиме уникненню розвитку конфліктних ситуацій, дозволить вирішувати низку тактичних завдань, спрямованих на подолання конфліктів та дотримання етичних норм спілкування.

У тлумачних словниках компроміс визначається як “угода на підставі взаємних поступок” [2, с. 265] або “взаємні поступки” [3, с. 148].

Угода у кримінальному провадженні, зокрема на стадії досудового розслідування набуває ознак компромісу за наявності наступних ознак:

1. сторони, які приймають угоду, повинні бути учасниками досудового розслідування;
2. укладання угоди має відбутися на стадії досудового розслідування, або прийнято початкове рішення про застосування компромісу;
3. угода передбачає взаємні поступки (в ідеальному випадку - рівнозначні), виконання яких є обов’язковим для усіх сторін;
4. компроміс повинен укладатися в межах, встановлених законом, або передбачених морально-етичними нормами;

▪ Укладання компромісу як умова вирішення завдань кримінального провадження / Є. О. Курта, О. В. Фролов // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kyozkp.pdf>.

5. остаточний результат компромісу повинен задовольняти обидві сторони та спрямований на повне, всебічне та об'єктивне розслідування злочину, усунення конфлікту, а також на прийняття справедливого рішення у кримінальному провадженні[4, с. 315-317].

Отже компроміс у кримінальному провадженні можна визначити як угоду між учасниками досудового слідства (а саме між потерпілими, підозрюваними чи обвинуваченими або між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим) на підставі взаємних поступок, укладання якої відбувається у порядку, врегульованому нормами кримінального процесуального законодавства з метою вирішення завдань кримінального судочинства.

Так, чинний Кримінальний процесуальний кодекс України у ст. 468 закріплює два види компромісних угод, які можуть укладатись учасниками кримінального процесу у кримінальному судочинстві, зокрема на стадії досудового розслідування:

1. угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим;
2. угода між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання вини.

1. Угода про примирення між потерпілим та підозрюваним (обвинуваченим) у тій чи іншій мірі відома вітчизняному законодавству. Так, порядок укладання кримінально-процесуального компромісу (примирення за справами приватного обвинувачення) був закріплений у п. 6, 7 ст. 6 "Обставини, що виключають провадження в кримінальній справі" та ч.1 ст. 27 "Притягнення до кримінальної відповідальності не інакше як за скаргою потерпілого" Кримінально-процесуального кодексу України від 28.12.1960.

▪ Укладання компромісу як умова вирішення завдань кримінального провадження / Є. О. Курта, О. В. Фролов // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kyozkp.pdf>.

Виходячи зі змісту п. 6, 7 ст. 6 та ч. 1 ст. 27 КПК України від 28.12.1960, залежно від бажання потерпілого, можуть порушуватися або закриватися справи про такі злочини, як наприклад “Умисне легке, тілесне ушкодження”, “Побої і мордування”, “Самоуправство” тощо, які передбачені відповідними нормами КК України. Очевидно, що законодавець, давши вичерпний перелік злочинних діянь, за якими можливе примирення сторін, виходить з тих позицій, що перераховані діяння не становлять великої суспільної небезпеки і тому передбачив альтернативний варіант вирішення кримінально-правового конфлікту [1, с. 92].

На підставі ст. 469 чинного Кримінального процесуального кодексу угода про примирення може бути укладена за ініціативою потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення.

А.В. Портнов слушно зазначає, що ініціатива про примирення повинна виходити виключно від потерпілого або підозрюваного (обвинуваченого) у зв'язку з тим що саме цим особам як найбільш зацікавленим у результатах провадження законодавець надав право вирішувати між собою питання про закінчення процесу у спрощеній формі за відсутності спору між ними. Примирення винної особи з потерпілим належить розуміти як акт прощення ним в результаті вільного волевиявлення, що виключає будь який неправомірний вплив, незалежно від того, яка зі сторін була ініціатором, та з яких мотивів.

Підставою укладання угоди про примирення виступає факт примирення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, з потерпілим. Примирення є суб'єктивним правом потерпілого і ніякими

▪ Укладання компромісу як умова вирішення завдань кримінального провадження / Є. О. Курта, О. В. Фролов // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kyozkp.pdf>.

способами він не може бути примушений до його досягнення та укладання відповідної угоди. Таке волевиявлення потерпілого є остаточним, тобто потерпілий не може згодом відмовити від нього, якщо його волевиявлення було добровільним[5; 327-330].

Умовами, за наявності яких може бути укладено угоду про примирення, є наступні:

1) кримінальне правопорушення стосується тільки приватних інтересів конкретної фізичної особи або приватного інтересу юридичної особи (яка не є державним чи комунальним підприємством, установою);

2) кримінальне правопорушення належить до категорії кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості, або до справ приватного обвинувачення;

3) винний відшкодував завданні ним збитки або усунув заподіяну ним шкоду;

4) відсутність заперечень з боку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Слід зазначити, що надавши таку можливість досягнення компромісу законодавець збільшив термін ініціювання угоди про примирення (від моменту повідомлення про підозру (затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення) до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку).

2. Угода про визнання винуватості – це угода між прокурором та підозрюваним (обвинуваченим), в якій названі сторони узгоджують умови відповідальності підозрюваного або обвинуваченого залежно від його дій після початку кримінального провадження або після вручення письмового повідомлення про підозру щодо співпраці у викритті кримінального правопорушення.

▪ Укладання компромісу як умова вирішення завдань кримінального провадження / Є. О. Курта, О. В. Фролов // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kyozkp.pdf>.

Угода має на меті, з одного боку, пом'якшення покарання обвинуваченого, а з другого – зменшення навантаження на систему здійснення правосуддя у кримінальних справах, процесуальне спрощення розгляду справи [5, 327-328].

Ідею про внесення норм, які б регулювали порядок укладання угоди про визнання винуватості ще до прийняття чинного Кримінального процесуального кодексу України підтримували такі науковці: Л.Л. Нескороджена, П.В. Пушкар, І.В. Смолькова тощо. Вони зазначали, що це може допомогти частково зняти гостроту та напруженість конфлікту інтересів у кримінальному судочинстві [6, с. 71], надасть певну процесуальну економію [7, с. 58-60] та сприятиме розробці механізмів прискорення вирішення кримінальних справ [8, с. 65-96]. Загалом, саме поняття "угода про визнання винуватості" можна визначити як процес, під час якого обвинувачений (підсудний) і обвинувач у кримінальній справі розробляють взаємоприйнятне рішення [9, с. 153].

Угода про визнання винуватості досить широко використовується у судах США і нормально сприймається усіма зацікавленими особами. Це пов'язано насамперед з тим, що досить велика кількість кримінальних справ перевантажує судовий механізм і він втрачає можливість забезпечити рівне для всіх правосуддя [10, с. 140-143].

Згідно п. 2 ст. 469 чинного Кримінального процесуального кодексу України ініціатива про укладення угоди про визнання винуватості може виходити як від підозрюваного (обвинуваченого), так і від прокурора. Виключно прокурор наділений правом укладати зі сторони обвинувачення таку категорію угод, а отже, за наявності бажання укласти угоду про визнання винуватості підозрюваний (обвинувачений) звертається з клопотанням про укладання угоди безпосередньо до прокурора, який

▪ Укладання компромісу як умова вирішення завдань кримінального провадження / Є. О. Курта, О. В. Фролов // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kyozkp.pdf>.

здійснює процесуальне керівництво розслідуванням конкретного кримінального провадження.

Угоду про визнання винуватості не може бути укладено у кримінальних провадженнях щодо:

1) особливо тяжких злочинів;

2) кримінальних правопорушень, внаслідок яких завдано шкоди інтересам особи (а не державним чи суспільним інтересам), і в цих провадженнях бере участь потерпілий.

До умов, за наявності яких може бути укладено угоду про визнання винуватості відносяться наступні:

3) визнання підозрюваним (обвинуваченим) своєї повної винуватості у скоєні кримінального правопорушення;

4) кримінальне правопорушення належить до категорії кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості, тяжких злочинів, внаслідок яких шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам;

5) у кримінальному провадженні відсутній потерпілий;

6) підозрюваний чи обвинувачений згоден сприяти у викритті кримінального правопорушення.

Законодавець встановив термін ініціювання угоди про визнання винуватості від моменту повідомлення про підозру або затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку [5, 331-332].

Виходячи з наведеного можна зробити висновок що законодавець розширив можливості укладання компромісу у кримінальному провадженні, зокрема на стадії досудового розслідування. З одного боку, чинне кримінальне процесуальне законодавство не обмежує можливість примирення тільки кримінальними провадженнями приватного

▪ Укладання компромісу як умова вирішення завдань кримінального провадження / Є. О. Курта, О. В. Фролов // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kyozkp.pdf>.

обвинувачення, а поширивши можливість укладання угод про примирення між потерпілим та підозрюваним (обвинуваченим) стосовно кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості, які стосуються тільки приватних інтересів. З іншого боку, законодавець з метою зменшення навантаження на систему здійснення правосуддя у кримінальних справах, пом'якшення покарання обвинуваченого та процесуального спрощення розгляду справ передбачив можливість укладання угод про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним (обвинуваченим).

Поширення практики укладання зазначених компромісних угод є умовою вирішення таких завдань кримінального провадження, як захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження; забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жодний невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Список використаних джерел

1. Усатий Г.О. Кримінально–правовий компроміс / Г.О. Усатий – К.: Атіка, 2001. – 128 с.
2. Словарь русского языка [Текст] : около 53 000 сл. / С. И. Ожегов ; общ. ред. Л. И. Скворцов. - 24-е изд., испр. - М. : ОНИКС 21 век : Мир и Образование, 2005. - 895 с.

▪ Укладання компромісу як умова вирішення завдань кримінального провадження / Є. О. Курта, О. В. Фролов // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kyozkp.pdf>.

3. Толковый словарь живого великорусского языка: современное написание [Текст] : в 4 т. / В. И. Даль. - М. : Астрель : АСТ, 2001. Т. 2 : И - О. - 2001. - 1278 с.
4. Курта Є.О. Поняття компромісу на досудовому слідстві /Є.О. Курта // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України. – 2003. – № 4.– С.311-318.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 2/Є.М. Блажівський, Ю.М. Грошевий, Ю.М. Дьомін та ін.. ; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова – Х. : Право, 2012. – 664 с.
6. Смолькова И.В. Конфликт в уголовном процессе: способы разрешения / И.В. Смолькова // Материалы 59-й ежегодной научной конференции профессорско–преподавательского состава, докторантов, аспирантов и студентов 27 марта - 1 апреля 2000 года. – Иркутск. – 2000. – С.71-78.
7. Нескороджена Л.Л. Мирова угода та угода про визнання вини: можливість їх застосування в кримінальному процесі України / Л.Л. Нескороджена // Вісник Верховного Суду України. – 2001. – № 1. – С.58-60.
8. Пушкар П.В. Визначення, правова природа, види та елементи угоди про визнання вини в сучасному кримінальному процесі / П.В. Пушкар // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Вісник. Юридичні науки. – К. – 2001. – Вип. 42. – С.65-96.
9. Парфило О.А. Щодо компромісу в кримінальному процесі зарубіжних країн / О.А. Парфило // Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС імені 10-річчя незалежності України. – 2002. – № 3. – С. 152-161.
10. Николайчик В.М. Уголовный процесс США. / В.М. Миколайчик – М.: Наука, 1981. – 224 с.

▪ Укладання компромісу як умова вирішення завдань кримінального провадження / Є. О. Курта, О. В. Фролов // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kyozkp.pdf>.

Курта Є. О., Фролов О. В.

Укладання компромісу як умова вирішення завдань кримінального провадження

У статті на підставі аналізу норм чинного Кримінального процесуального кодексу України розглядається укладання компромісних угоди, як умова вирішення завдань кримінального провадження.

Ключові слова: компроміс, кримінальне провадження, угода, умова.

Курта Е. А., Фролов А. В.

Заключение компромисса как условие решения задач уголовного производства

В статье на основании анализа норм действующего Уголовно-процессуального кодекса Украины рассматривается заключение компромиссных соглашений, как условие решения задач уголовного судопроизводства.

Ключевые слова: компромисс, уголовное производство, соглашение, условие.

Kurta E. A., Frolov A. V.

Conclusion compromise as a condition for solving the tasks of criminal proceedings

In article on the basis of analysis of existing Criminal procedural code of Ukraine considered the conclusion of a compromise agreement, as a condition for solving the tasks of criminal proceedings.

Key words: compromise, criminal proceedings, agreement, condition.

-
- Укладання компромісу як умова вирішення завдань кримінального провадження / Є. О. Курта, О. В. Фролов // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1(9) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14kyozkp.pdf>.